

Utrecht Sustainability Institute

Jaarverslag 2015 (januari t/m juni)

Utrecht, 20 augustus 2015

This project is co-financed by the European Regional Development Fund
Investing in your future

Universiteit Utrecht

provincie *Utrecht*

Gemeente Utrecht

Inhoud

Overzicht activiteiten 2015 (januari t/m juni)	2
1. Toekomstbestendig en energieneutraal wonen en werken	2
1.1 Visie en strategie	2
1.2 Innovatie en marktontwikkeling	2
1.3 Outreach-activiteiten	4
1.4 Coördinerende activiteiten	4
2. Integrale stedelijke ontwikkeling	5
2.1 Visie & strategie	5
2.2 Innovatie en marktontwikkeling	5
3. Naar een circulaire economie: Het sluiten van de kringloop van hernieuwbare en niet-hernieuwbare grondstoffen	7
3.1 Niet-hernieuwbare grondstoffen	7
3.2 Hernieuwbare grondstoffen	8
3.3 Outreach-activiteiten	9
4. Ondergrond	10
5. Sustainable finance	11
Outreach	12
Wetenschappelijke publicaties	12
Populair wetenschappelijke publicaties	12
Rapporten	12
Bijdragen aan kranten en websites	12
Interviews voor tijdschriften	13
USI externe evenementen	13
Lezingen en gastoptredens	14
Buitenlandse bezoeken in het kader van USI	16
Media optredens in het kader van USI	16
Prijzen/onderscheidingen	16
Nevenactiviteiten	16

Overzicht activiteiten 2015 (januari t/m juni)

In samenwerking met het netwerk van USI

1. Toekomstbestendig en energieneutraal wonen en werken

USI besteedt veel aandacht aan de transitie naar toekomstbestendig en energieneutraal wonen en werken in de stedelijke omgeving. Thema's waar we aan werken zijn duurzame energie, energiebesparing, intelligente netten, mobiliteit, leefbare steden en betrokkenheid van eindgebruikers bij deze transitie. Op dit terrein werkte USI in de eerste helft van 2015 aan de volgende projecten.

1.1 Visie en strategie

a. Energiepunt Bodem

Met het project Energiepunt Bodem wil de Gemeente Utrecht goed functionerende bodemenergiesystemen in de stad bevorderen. De gemeente wil dit bereiken door meer regie te voeren en ondersteuning te bieden bij de totstandkoming en monitoring van wko's. Belangrijke instrumenten zijn een centraal informatiepunt, toegang tot kennis over de ondergrond bij de gemeente en provincie, goede afstemming tussen de verschillende bevoegde gezagen en een masterplan voor bodemenergiesystemen in de stad. USI coördineert dit project in opdracht van de Gemeente Utrecht. Samenwerking met Gemeente Utrecht, Provincie Utrecht, Waterschap HDSR, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Contactpersoon: Carolien van Hemel.

www.utrecht.nl/milieu/bodem/energiepunt-bodem

1.2 Innovatie en marktontwikkeling

b. Smart Grid: rendement voor iedereen

Het project 'Smart Grid: rendement voor iedereen' ontwikkelt en test een serie nieuwe, door gebruikers gedragen diensten rond elektriciteitsnetten van de toekomst. De testen vinden plaats in twee smart grids van elk honderd huishoudens in Amersfoort (Nieuwland) en Utrecht (Lombok). Geleerde lessen en succesvolle aanpakken worden al tijdens de looptijd van het project gedeeld zodat zowel de regionale economie als de maatschappij maximaal profiteren van de opbrengsten van dit project. USI is in dit project verantwoordelijk voor de coördinatie van de kennisoverdracht en communicatie. Het project is op 5 maart 2015 afgerond tijdens de slotconferentie in Amersfoort. De presentaties en projectresultaten zijn beschikbaar op de website www.smartgridrendement.nl. In opdracht van Gemeente Amersfoort, Gemeente Utrecht, Provincie Utrecht. Samenwerking met Economic Board Utrecht, LomboXnet, Icasus, Eemflow Energy, Stedin, Ecofys, DNVGL, Capgemini, Universiteit Utrecht, Hogeschool Utrecht, Rijksuniversiteit Groningen.

Contactpersoon: Carolien van Hemel.

www.smartgridrendement.nl

Het project 'Smart Grid: rendement voor iedereen' ontwikkelt en test acht innovatieve smart grid diensten

c. ReFoMo

Het project ReFoMo (REduced FOotprints of MONumental structures, landscapes and buildings) verduurzaamt unieke historische monumenten door in te zetten op energiebesparing. Het project wil de markt voor deep retrofit van monumenten ontwikkelen met als start een marktstudie naar de kansen voor deep retrofit van monumenten, een analyse van beschikbare producten en diensten en vaststelling van de innovatiebehoefte. Het project is in 2015 afgerond. De drie verschillende case studies in Hongarije, Italië en Nederland hebben een goed overzicht opgeleverd van mogelijke maatregelen, best practices en de voornaamste barrières die men tegenkomt bij het grondig verduurzamen van monumentale panden.

In opdracht van Climate-KIC, European Institute of Technology and Innovation. Samenwerking met Provincie Utrecht, Arcadis, Universiteit Utrecht, (HU) NEGOS, (IT) UNIBO Bologna, (ES) AIDICO Valencia. Contactpersoon: Carolien van Hemel.

www.refomo.eu

d. FOME-BES

In het project Fibre Optic Monitoring van de ondergrondse Energiebalans van Bodemenergiesystemen (FOME-BES) in Utrecht slaan kennisinstellingen, bedrijven, de gemeente en de provincie Utrecht de handen ineen om op een wereldwijd unieke manier de prestaties van warmte- en koudeopslagsystemen te verbeteren door middel van ondergrondse 3D-glasvezelmonitoring. Ondersteund door TKI EnerGO. Samenwerking met Deltares, Universiteit Utrecht, a.s.r., provincie Utrecht, gemeente Utrecht, Priva, BAM Techniek, Royal HaskoningDHV, CMS Derks Star Busmann, Park Strijp Energy. Contactpersoon: Carolien van Hemel.

www.fomebes.nl

Meetpunten op het a.s.r. terrein

1.3 Outreach-activiteiten

e. HomeLab 2050

Als vervolg op de serie van zeven EU-2050 Power Labs in 2013-2014 organiseert USI in samenwerking met KIVI een nieuwe serie van vijf bijeenkomsten in 2014-2015, de EU-2050 HomeLabs. Hierin staan de eisen en wensen aan woningen in 2050 centraal waaronder energieneutraliteit, zorgvoorziening, veiligheid en comfort. Contactpersoon: Carolien van Hemel.

www.usi.nl/projecten/energie/project-eu-2050-power-lab/

1.4 Coördinerende activiteiten

f. Platform Transforming the Built Environment

Het Climate-KIC platform Transforming the Built Environment (TBE) wil de transformatie van de gebouwde omgeving versnellen richting energie- en grondstoffefficiëntie en emissiereductie. Het werkveld betreft nieuwbouw en bestaande bouw. Het platform TBE is een van de acht platforms binnen Climate-KIC. In dit platform vertegenwoordigt USI de belangen van de Nederlandse Climate-KIC partners.

In opdracht van Climate-KIC, European Institute of Technology and Innovation. Samenwerking met ETH Zürich, Knight Frank London, Valencia Institute of Building Technology, TU Berlin, Chalmers University Gotenburg. Contactpersoon: Carolien van Hemel.

www.platformtbe.org

2. Integrale stedelijke ontwikkeling

De verschillende functies van de stedelijke omgeving zijn nauw met elkaar verbonden en synergie in duurzame stedelijke ontwikkeling kan alleen bereikt worden door een integrale benadering. Het doel van integrale stedelijke ontwikkelingsprojecten is het bereiken van een optimale combinatie van stedelijke planning, waterbeheer, grondstoffenbeheer en energie-oplossingen. USI houdt zich bezig met integrale stedelijke (her)ontwikkeling via de volgende projecten.

2.1 Visie & strategie

a. Duurzaam ziekenhuis Tergooi

Tergooi gaat een ambitieuze nieuwbouw van het ziekenhuis en andere faciliteiten aan, genaamd Plan Monnikenberg. De directie heeft besloten deze nieuwbouw duurzaam plaats te laten vinden en wil een voorbeeldfunctie vervullen voor andere instellingen. Het ambitieniveau ligt hoog: BREEAM very good of excellent. USI en zijn netwerk leveren een bijdrage aan het denkproces middels een serie brainstormsessies en specialistische vervolgotrajecten op het gebied van circulaire stoffstromen, duurzaam slopen en een TKI project o.l.v. KWR voor een drietal water- en energieonderwerpen. In opdracht van Tergooi. Samenwerking met TNO, Circle Economy, Search bv, Synarchis en voor het TKI-project: KWR, Ecofys, Deerns, Pharmafilter en Waternet. e.a. Contactpersoon: Jeroen Nagel.

2.2 Innovatie en marktontwikkeling

b. Duurzame Campus

Dit project helpt acht Europese campussen om een florerend ecosysteem (van universiteiten, leveranciers, start-ups etc.) te ontwikkelen waar nieuwe duurzame innovaties worden ontwikkeld, getest, uitgewisseld en geïmplementeerd. Het doel van dit project is om de duurzame ambities van acht Europese campussen te versnellen door elkaars methoden voor ontwikkeling en implementatie van de eigen kennis te leren kennen en 'diamanten' te identificeren die in aanmerking komen om op één of meer campussen te worden geïmplementeerd. Het project is in de eerste helft van 2015 afgerond en heeft bijgedragen aan het versmallen van de veel-ervaren kloof tussen de wetenschappelijke kennis en de bedrijfsvoering van de universiteit. Hierdoor gaan de campussen steeds meer functioneren als broedplaatsen voor duurzame innovatie.

In opdracht van Climate-KIC, European Institute of Technology and Innovation. Samenwerking met Universiteit Utrecht, TU Delft, Wageningen UR, UVSQ, Reeds, Universiteit van Valencia, Universiteit van Debrecen, Universiteit van Warwick, Universiteit van Berlijn. Contactpersoon: Jeroen Nagel.

www.sustainablecampus.eu

c. Orange Goes Green

Orange Goes Green (OGG) is een publiek-privaat samenwerkingsinitiatief gericht op economische diplomatie, promotionele activiteiten en kennisoverdracht tussen Nederlandse en Noord-Amerikaanse overheidsinstanties, kennisinstellingen en bedrijven. Het doel van Orange Goes Green

is om samenwerking op te zetten tussen Nederlandse, Amerikaanse en Canadese bedrijven op het gebied van green tech, met name in urbane gebieden.

Publiek-privaat samenwerkingsverband tussen bedrijfsleven, overheid en kennisinstellingen.

Contactpersoon: Jacqueline Cramer.

<http://www.usi.nl/projecten/integraal/orange-goes-green-2/>

d. Smart Sustainable Districts

Het programma Smart Sustainable Districts helpt Europa's meest vooraanstaande stedelijke herontwikkelingsprojecten om wereldwijde voorbeeldprojecten te worden waarin innovatieve, duurzame oplossingen worden getest voor toepassing in andere urbane gebieden wereldwijd. Het Utrechtse stationsgebied is samen met het Queen Elisabeth Olympic Park in Londen geselecteerd als icoon voor duurzame herontwikkeling. Dit biedt Utrecht de mogelijkheid om, samen met districten in Londen, Berlijn, Kopenhagen, Gotenburg en Parijs, het thema duurzaamheid stevig te verankeren in de herontwikkelingsambities in het stationsgebied fase II. Onder leiding van het Utrecht Sustainability Institute zullen kennisinstellingen uit Nederland, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk de duurzame herontwikkelingsambities van de gemeente Utrecht en de Jaarbeurs in het stationsgebied nader uitwerken.

In opdracht van Climate-KIC, European Institute of Technology and Innovation. In samenwerking met Imperial College (UK), Institute for Sustainability (UK), TU Berlijn (DE), Universiteit Utrecht, Deltares, TNO (NL) en TU München (DE). Contactpersoon: Jeroen Nagel.

www.ssd-utrecht.nl en [artikel op de website van Climate-KIC](#) (Engelstalig)

Toekomstig stationsgebied Utrecht CS

3. Naar een circulaire economie: Het sluiten van de kringloop van hernieuwbare en niet-hernieuwbare grondstoffen

Grondstoffen vormen de basis van alle producten die we uiteindelijk afdanken. Hiermee gaan deze grondstoffen vaak verloren, of neemt hun kwaliteit af. De gedachte achter de Circulaire Economie is verbazend simpel: met het oog op de continu stijgende mondiale consumptie en gestage uitputting van geologische grondstoffenreserves moeten we zoveel mogelijk toe naar hergebruik, recycling en gebruik van *biobased* grondstoffen. Om toekomstige generaties niet van kansen te beroven, creëren we projecten die proberen het voorbeeld van de natuur te volgen, door gebruik te maken van hernieuwbare grondstoffen of grondstoffen volledig terug te winnen uit 'afval'.

3.1 Niet-hernieuwbare grondstoffen

a. Closed Loop Communities

Het project Closed Loop Communities heeft als doel op lokaal ('community') niveau materiaal- en grondstofkringlopen te sluiten op nieuwe, innovatieve manieren. Onderzocht wordt hoe kleinschalige initiatieven van start-ups en maatschappelijke groeperingen optimaal gecombineerd kunnen worden met bestaande afvalmanagement- en recyclingstructuren. Daarbij wordt ook gekeken naar de mogelijkheden die het aanpassen van wettelijke en bestuurlijke structuren hiervoor bieden. In dit kader zijn in 2014 o.a. twee Circular Economy Labs georganiseerd en heeft het Copernicus Instituut van Universiteit Utrecht een studie gedaan naar de potentiële duurzaamheidswinst van kleinschalige initiatieven. Het project is in 2015 afgerond en geeft een goed overzicht van de kansen en belemmeringen voor kleinschalige initiatieven om lokale kringloopsluiting te faciliteren. De initiatieven die binnen het project geïdentificeerd zijn, zijn in contact gebracht met belangrijke spelers in de keten en zijn op verschillende manieren verder op weg geholpen. In opdracht van Climate-KIC, European Institute of Technology and Innovation. In samenwerking met Institute for Sustainability (GB), Universiteit Utrecht (NL), Veolia (GB), Poplar HARCA (GB).
Contactpersoon: Martine van der Woude.

b. Green deal Cirkelstad

Green deal Cirkelstad is een vervolg op het project Recycling van Bouw- en Sloopafval: van Cirkelstad naar Cirkelland. Door ondertekening van de Green Deal Cirkelstad committeren partijen zich om de keten van bouw en sloop te sluiten. Dit doen zij door duurzaam te slopen en de gesloopte materialen hoogwaardig terug te brengen in de kringloop van de bouw. De vraag is hoe dit proces door marktpartijen kan worden opgepakt en mainstream worden. Doel van het project is om in samenspraak met sleutelpersonen binnen de bouw- en sloopketen, in het bijzonder de ondertekenaars van de Green Deal Cirkelstad, een aanpak te formuleren om te onderzoeken onder welke omstandigheden de Cirkelstadaanpak volledig markt gestuurd kan werken. Het project is in 2015 afgerond en wordt opgevolgd door het project Cirkelregio Utrecht (in wording). De belangrijkste conclusie is dat een verantwoorde business case voor duurzaam slopen mogelijk is: de meerkosten voor duurzaam slopen worden gecompenseerd door hogere opbrengsten voor hergebruik en verminderde afvalverwijderingskosten. De voorwaarden voor een marktconforme aanpak zijn beschikbaar gemaakt via de notitie: Green Deal Cirkelstad.

In opdracht van Ministerie van Infrastructuur en Milieu. In samenwerking met Green Deal Cirkelstad partijen: waaronder diverse gemeenten, Ministerie van Economische Zaken, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Ministerie van Infrastructuur en Milieu.

Contactpersoon: Jacqueline Cramer

www.cirkelstad.nl en [lees de notitie: Green Deal Cirkelstad](#).

c. Toetsingscommissie Brancheverduurzamingsplannen Verpakkingen

In de Raamovereenkomst Verpakkingen 2013-2022 zijn doelen gesteld voor het percentage recycling van verpakkingen. Tevens spraken de rijksoverheid, gemeenten en het verpakkende bedrijfsleven af, dat het bedrijfsleven brancheverduurzamingsplannen opstelt met de hoogst haalbare doelen voor verpakken. In dit proces nemen koplopers binnen branches de achterblijvers mee in deze ontwikkeling. Het Kennisinstituut Duurzaam Verpakken (KIDV) toetst deze plannen met behulp van de toetsingscommissie, bestaande uit vier wetenschappers van verschillende Nederlandse universiteiten. Op basis van het oordeel van de toetsingscommissie worden de brancheverduurzamingsplannen vastgesteld en aangeboden aan de staatssecretaris. Het ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM) kan de plannen met de hoogst haalbare doelen gebruiken bij het opstellen van beleid. De hoogst haalbare doelen moeten in 2018 zijn gerealiseerd. Vanaf 2017 wordt de analyse opnieuw uitgevoerd, waarna de hoogst haalbare doelen voor de periode 2018 - 2022 worden vastgesteld. Contactpersoon: Jacqueline Cramer

<https://www.kidv.nl/onderzoek/lopende-projecten/3756/brancheverduurzamingsplannen.html>

3.2 Hernieuwbare grondstoffen

d. Biogas, Energizing the Countryside (Biogas ETC)

Het omzetten van organisch afval in Groen Gas kan een goede manier zijn voor het terugdringen van broeikasgasemissies. Biogas ETC wil dit rendabel(er) maken voor kleinschalige en/of afgelegen producenten, bijvoorbeeld in de agrarische sector. Het beoogde resultaat is een efficiëntere benutting, sterkere broeikasgasreductie en betere valorisatie van biogas, en uiteindelijk een Europese transitie naar decentrale duurzame energiebronnen. Hiertoe wordt binnen het project een innovatieve, kosteneffectieve kleinschalige installatie voor het omzetten van biogas naar Groen Gas ontwikkeld, gedemonstreerd en op de markt gebracht. Daarnaast is ook het ontwikkelen van een optimale marktstrategie deel van het project. De bouw van de installatie is inmiddels afgerond en deze is getransporteerd naar WUR proefboerderij "De Marke" in Hengelo (Gelderland) waar hij in 2015 uitvoerig doorgemeten, afgesteld en gedemonstreerd zal worden. Ook het injecteren van het geproduceerde gas in het gasnet en gebruik als transport brandstof zijn deel van deze demo. Binnen het project vervult USI de rol van coördinator. BiogasETC is door Climate-KIC en EIT genomineerd voor de EIT Innovator Award 2015.

In opdracht van Climate-KIC. Samenwerking met Cornelissen Consulting Services BV (CCS), Imperial College Londen, Fraunhofer-Instituut voor Windenergie en Energiesysteemtechniek (IWES), GDF Suez, TNO, Provincie Utrecht, Wageningen UR - Livestock Research.

Contactpersoon: Martine van der Woude

www.biogas-etc.eu

Binnen Biogas ETC is de bouw afgerond van een kleinschalige installatie voor het opwaarderen van biogas naar Groen Gas. In 2015 zal deze proefdraaien op WUR proefboerderij "De Marke".

e. Sustainable biomass partnership

Duurzaam geproduceerde biomassa zal een steeds grotere rol gaan spelen in de ontwikkeling van de duurzame energiemix in Europa. Het Sustainable Biomass Partnership is een non-profit consortium waarin een aantal van de grootste afnemers van biomassa voor energieopwekking in de EU verenigd is. USI treedt op als voorzitter (directeur Jacqueline Cramer) en secretaris van de Klankbordgroep, die op strategisch niveau adviseert over de ontwikkeling van een effectief en geloofwaardig certificeringssysteem voor duurzame biomassa.

In opdracht van en in samenwerking met SBP. Contactpersoon: Martine van der Woude.

3.3 Outreach-activiteiten

f. Circular Economy Labs

Het doel van de Labs is om de circulaire economie in een aantal belangrijke sectoren een herkenbare plaats op de agenda te geven en richtingen te verkennen met betrokkenen om de circulaire economie tot stand te brengen. In de debatten worden oplossingen gezocht voor concrete knelpunten en organisatorische problemen. De verkregen inzichten worden gebruikt om in de praktijk de verandering richting circulaire economie te versnellen en de mogelijkheden voor het bedrijfsleven te vergroten om concreet aan de slag te gaan. In de eerste helft van 2015 zijn de thema's textielrecycling en voedselhergebruik aan bod gekomen.

Inmiddels zijn er tien Circular Economy Labs georganiseerd met uiteenlopende onderwerpen. Ter ere van het tiende lab zijn de resultaten van de eerste negen labs gebundeld in het rapport: *Circulaire economie: van visie naar realisatie*.

In opdracht van USI en betrokken partners. Samenwerking met verschillende partners.

Contactpersonen: Jacqueline Cramer en Martine van der Woude.

<http://www.usi.nl/projecten/grondstoffen/circular-economy-labs/> of [lees het rapport](#).

USI Circular Economy Lab – foto: © Dick Boetekees

4. Ondergrond

Regie op de ondergrond is van belang, zeker in urbane regio's. Dit maakt het mogelijk om geothermie te gebruiken om energie op te wekken, eventueel gecombineerd met opslag van CO₂ in de bodem, en/of bodemsanering te combineren met vernieuwende technieken die duurzaam rendement opleveren.

a. Ordening & ondergrond

Het platform Ordening en Ondergrond richt zich op integraliteit binnen ondergronds bouwen en legt zo de verbinding tussen de andere COB-onderzoeksgebieden. Om partijen te helpen bij de combinatie ordening en ondergrond, coördineert het COB verschillende onderzoeken op dit gebied. Het Platform verbindt partijen, initieert nieuwe projecten en ondersteunt praktijkgericht onderzoek. Hierbij richt ze zich op bestuurders en overheden, evenals op alle professionals die zich bezighouden met ruimtelijke ordening.

In opdracht van Nederlands Kennis Centrum voor Ondergronds Bouwen en Ondergronds Ruimtegebruik (COB). Samenwerking met bedrijven, gemeenten en professionals. Contactpersoon: Jacqueline Cramer.

5. Sustainable finance

Een stabiele financiële sector die gericht is op waardecreatie op de lange termijn is een randvoorwaarde voor een duurzame economie. Het Sustainable Finance Lab benadrukt daarbij de financiële sector meer rekening moet houden met duurzaamheidsrisico's en voldoende financiering beschikbaar moet maken voor de benodigde energietransitie.

Vanwege de intensieve inhoudelijke betrokkenheid vanuit de faculteit Recht, Economie, Bestuur en Organisatie, in het bijzonder de Utrecht University School of Economics (U.S.E.), is het secretariaat van het Sustainable Finance Lab per 1 januari 2015 verhuisd van USI naar U.S.E.

www.sustainablefinancelab.nl

Voor meer informatie over bovenstaande projecten verwijzen wij u graag naar onze website www.usi.nl. Ook de projecten die wij momenteel in samenwerking met onze partners ontwikkelen zullen hierop worden gepubliceerd.

Outreach

Wetenschappelijke publicaties

Cramer, J.M., Moving towards a circular economy in the Netherlands: challenges and directions, in Proceedings of the HKIE Environmental Division Annual Forum 2015 'The Future Directions and Breakthroughs of Hong Kong's Environmental Industry', Hong Kong, 17 april 2015, pp. 1-9.

Cramer, J.M., Towards Sustainable Cities: The Need for T-shaped Learning, in: A.C.F. Chan et al. (editors), Towards a Better Tomorrow: Building Sustainable Businesses & Societies, CUHK EMBA series vol. 9, Hong Kong, 2015, pp.225-235.

Populair wetenschappelijke publicaties

Cramer, J.M., Meer waarde halen uit kunststofrecycling, Milieu, februari 2015, pp. 8-9. Het artikel is ook gepubliceerd in Netwerk, Tijdschrift van de Federatie NRK, jg. 23. nr. 1, 2015, pp. 6-7.

Cramer, J.M., Een zaak van iedereen, bijdrage aan Themakatern Modernisering Milieubeleid in de Praktijk, Milieu, maart 2015, pp. 4-5.

Cramer, J.M., Circulaire textielketen biedt perspectief, Milieu, nr. 4, 2015, p. 6-7.

Rapporten

Cramer, J.M., Green Deal Cirkelstad, Voorwaarden voor een marktconforme aanpak, Utrecht Sustainability Institute, Ministerie van Infrastructuur en Milieu en Cirkelstad, Utrecht, 30 maart 2015.

Cramer, J.M., Circulaire economie – van visie naar realisatie, Resultaten van negen Circular Economy Labs in de regio Utrecht, Utrecht Sustainability Institute, Utrecht, juni 2015.

Nagel, J.P. (redactie), i.s.m. consortiumpartners, Energiezuinig en duurzaam ziekenhuis Tergooi, Fase 2: Verdieping Pharmafilter®-concept en duurzame koeling, februari 2015.

Vries, S.C. de (redactie), i.s.m. consortiumpartners, Milieuprestatiebepaling van recycling en hergebruik van bouwmaterialen, maart 2015.

Rapporten van afgeronde projecten:

Smart Grid: rendement voor iedereen in 16 highlights; samenvatting van de resultaten van het project, USI en consortium, Utrecht-Amersfoort, maart 2015. [Lees het rapport.](#)

Sustainable Campus Launching Customer; belangrijkste resultaten van het project, USI en consortium, Delft-Utrecht, juni 2015, www.sustainablecampus.eu.

ReFoMo; samenvatting van de resultaten van het project, USI en consortium, Utrecht, juli 2015. Binnenkort beschikbaar op www.refomo.eu.

Bijdragen aan kranten en websites

Cramer, J.M., interview over Plastic Heroes, www.plasticheroes.nl, april 2015.

Cramer, J.M. Bezoek Jacqueline Cramer aan Hong Kong, www.usi.nl, 24 april 2015.

Cramer, J.M., Contouren van een duurzame economie zijn al zichtbaar, www.groenekwesties.nl, juni 2015.

Cramer, J.M., Klimaatzaak is megadoorbraak, Nederlands Dagblad, 27 juni 2015.

Hemel, C.G., Weelden, M.E., Woude, A.J. van der, bijdragen aan website www.smartgridrendement.nl, website www.platformtbe.org, website www.fomebes.nl, website www.biogas-etc.eu, website www.sustainablecampus.eu, website www.refomo.eu.

Nagel, J.P., Expositie onderzoeksdiamanten Sustainable Campus Launching Customer in de Winterkas, www.usi.nl, 23 februari 2015.

Interviews voor tijdschriften

Cramer, J.M., Jacqueline Cramer over de grote trends, Headlines, eerste kwartaal 2015, pp. 4-5.

Cramer, J.M., Ketens sluiten vraagt om een goede regie, www.plusbusiness.nl, januari 2015.

Cramer, J.M., Niet drijven op wat je was, Forum, opinieblad VNO-NCW, 22 januari 2015, pp. 16-17.

Cramer, J.M., 'Restwarmte benutten vraagt durf en vertrouwen', Warmte, Nuon nieuwsbrief, januari 2015, p. 2.

Cramer, J.M., Oud-minister Cramer: Subsidie voor groen gas te vaak afgewezen, Energie Actueel, 18, nr.1, 3 februari 2015, p.7.

Cramer, J.M., Milieuvriendelijk, maar niet puriteins, interview in Wantij, maart 2013, p.20.

Cramer, J.M., 'Gemeenten moeten hun rol in duurzaamheid nu gaan oppakken', Wake-up! Upcycle je regio, Area reiniging, maart 2015, pp. 142-149.

Cramer, J.M., Jacqueline Cramer ziet 'momentum' voor doorbraak Esco-model, Energieia, april 2015.

Cramer, J.M., 'Doe wat je kan: we bepalen zelf de toekomst', J/M Ouders, mei 2015, pp. 82-85.

Cramer, J.M., interview over sociale huisvesting en persoonlijke vragen, Aedes Magazine, 6, 2015, p. 28-29.

Hemel, C.G. van, Europese waardering voor plannen Utrechts stationsgebied, Blauwe Kamer, nr 3-2015, p. 12.

USI externe evenementen

Cramer, J.M., Weelden, M.E. van, Woude, A.J. van der, Circular Economy Lab 9 'Textielrecycling', georganiseerd door USI, Academiegebouw, Utrecht, 30 maart 2015.

Cramer, J.M., Woude, A.J. van der, Circular Economy Lab 10 'Voedselhergebruik', georganiseerd door USI, Academiegebouw, Utrecht, 23 juni 2015.

Hemel, C.G. van, i.s.m. KIVI, Seminar HomeLab 2050, deel 3: Hoe een gezond leefmilieu creëren, Utrecht, 10 februari 2015.

Hemel, C.G. van, i.s.m. KIVI, Seminar HomeLab 2050, deel 4: Optimaal benutten van beschikbare energiebronnen, Utrecht, 7 april 2015.

Hemel, C.G. van, i.s.m. KIVI, Seminar HomeLab 2050, deel 5: Levensfase aanpasbaar, Utrecht, 16 juni 2015.

Hemel, C.G. van, Woude, A.J. van der, programmacommissie, conferentie Samenwerken aan Smart Sustainable Cities: het Utrechtse model, georganiseerd door Hogeschool Utrecht, Utrecht, 5 juni 2015.

Hemel, C.G. van, Woude, A.J. van der, slotconferentie 'Smart Grid: rendement voor iedereen', De Flint, Amersfoort, 5 maart 2015.

Hemel, C.G. van, Woude, A.J. van der, i.s.m. LomboXnet, lancering Vehicle2Grid energieopslagsysteem, Utrecht, 4 maart 2015.

Nagel, J.P., expositie onderzoeksdiamanten 'Sustainable Campus Launching Customer', De Winterkas, Utrecht Science Park, 20 februari – 20 maart 2015.

Woude, A.J. van der, organisatie workshops tijdens Medewerkersdag DGMI, Ministerie van I&M – DGMI, Universiteit Utrecht, 30 juni 2015.

Lezingen en gastoptredens

Cramer, J.M., Closing resource loops at city level, gastlezing bij Masterstudio, Metabolic City, georganiseerd door het Centre for Urban Studies, Universiteit van Amsterdam, Pakhuis de Zwijger, Amsterdam, 12 januari 2015.

Cramer, J.M., lid panel, Symposium Sustainable Agenda Amsterdam, georganiseerd door het Centre for Urban Studies, Universiteit van Amsterdam, Pakhuis de Zwijger, Amsterdam, 12 januari 2015.

Cramer, J.M., Welcome address at the Symposium Making Science Work for Sustainability, georganiseerd door Copernicus Institute of Sustainability, 13 januari 2015.

Cramer, J.M., spreker tijdens de Duurzaam GWW bijeenkomst 'Hoe (be)stuur je op duurzaamheid 2015, georganiseerd door de provincies Overijssel en Gelderland, Zwolle, 23 januari 2015.

Cramer, J.M., Masterclass Vitaal Sloe en Kanaalzone, Nieuw- en St Joosland, 4 februari 2015.

Cramer, J.M., KIBO, Vraaggestuurde kennisontwikkeling: Ja! Maar....., presentatie tijdens de sessie over het Kennis- en innovatieprogramma Bodem en Ondergrond, Utrecht, 6 februari 2015.

Cramer, J.M., lid panel tijdens het Minisymposium Stem voor de Topsector Energie, Utrecht, 9 februari 2015.

Cramer, J.M., moderator van de miniconferentie Duurzaamheid en Circulariteit in de Infra, Utrecht, 6 maart 2015.

Cramer, J.M., Onze toekomst duurzamer maken – lukt dat? Lezing in het kader van het thema 'Sciencefiction van de mens', georganiseerd door de Faculteit Geesteswetenschappen, Universiteit Utrecht, In de Driehoek, Utrecht, 18 maart 2015.

Cramer, J.M., The circular economy and the role of waste, opening van de project meeting van WASTECOSMART "Optimisation of Integrated Solid Waste Management Strategies for the Maximisation of Resource Efficiency", Amsterdam, 24 maart 2015.

Cramer, J.M., Energietransitie in de sociale woningbouw: het moet en het kan! Lezing voor de bijeenkomst 'Energetische verbeteringsmaatregelen in de sociale huursector – enkele uitkomsten van de SHAERE-monitor 2010-2013, Maarsse, 24 maart 2015.

Cramer, J.M., lezing 'De beroepspraktijk- een persoonlijke geschiedenis', Studievereniging Congo, Universiteit van Amsterdam, 26 maart 2015.

Cramer, J.M., Milieu en Innovatie, lezing voor Sociëteit De Rode Leeuw, Terborg, 27 maart 2015.

Cramer, J.M., Toekomstvisie Utrecht Centrum: A Healthy Urban Boost, Icoon voor Duurzame en Gezonde Herontwikkeling van Binnensteden, Utrecht, 1 april 2015.

Cramer, J.M., The transition towards smart, sustainable cities, gastlezing voor studenten van University College Utrecht, Utrecht, 9 april 2015.

Cramer, J.M., Toespraak tijdens de 7de (inter)Nationale Duurzaamheidsolympiade INESPO, Amsterdam, 11 april 2015.

Cramer, J.M., The transition towards sustainability at city level, lezing voor de Nederlandse Kamer van Koophandel, Women in Business Lunch meeting, residentie van de Nederlandse consul, Hong Kong, 16 april 2015.

Cramer, J.M., Towards a Circular Economy: The Case of the Metropole Region of Amsterdam, seminar lezing Chinese University of Hong Kong, Hong Kong, 16 april 2015.

Cramer, J.M., Moving towards a circular economy in the Netherlands: challenges and directions, lezing tijdens conferentie 'The future directions and breakthroughs of Hong Kong's environmental industry', georganiseerd door de Hong Kong Institution of Engineers, 17 april 2015.

Cramer, J.M., B Corp in Europe: Exciting! Lezing tijdens de lancering van B Corp in Europa, Amsterdam, 22 april 2015.

Cramer, J.M., De nieuwe economie heeft de toekomst, Koplopers bijeenkomst, georganiseerd door ENF Foundation, Utrecht, 23 april 2015.

Cramer, J.M., voorzitter en moderator van de paneldiscussie tijdens het KNW Voorjaarscongres 'Gedoe in de Ondergrond: Een bestuurlijke paradox?', georganiseerd door de KNW, Utrecht, 23 april 2015.

Cramer, J.M., De duurzame economie heeft de toekomst, lezing tijdens de lancering van het duurzame energiefonds van Windshare, Doorwerth, 20 april 2015.

Cramer, J.M., Environmental Technology: from end-of-pipe to circular approaches, keynote presentatie tijdens de conferentie 'Environmental Technology for Impact', georganiseerd door het subdepartment Environmental Technology, Wageningen Universiteit, Wageningen, 29 april 2015.

Cramer, J.M., Van lineaire naar circulaire verpakking, lezing ter gelegenheid van de lancering van het biobased melkpak, Friesland Campina, Amersfoort, 30 april 2015.

Cramer, J.M., Retail in een circulaire stad, lezing t.b.v. Seminar Stad & Retail, georganiseerd door Science of the Time en Top Productions, Utrecht, 20 mei 2015.

Cramer, J.M., The Metropole region Amsterdam, Circular! lezing ter ere van het bezoek van de Rockefeller Foundation aan 'Circular City Amsterdam & Region', Amsterdam, 28 mei 2015.

Cramer, J.M., De rol van logistiek in de transitie naar een circulaire economie in de Metropoolregio Amsterdam, t.b.v. de Amsterdam Logistics Board, Beursgebouw Amsterdam, 17 juni 2015.

Cramer, J.M., lezing tijdens parallelsessie 'Addressing the Knowledge Gap through Innovation and Research Networks', tijdens het Vienna Energy Forum 2015, Wenen, 19 juni 2015.

Cramer, J.M., welkom en voorzitter van het Smart City Lighting Event, georganiseerd door Euroforum en de gemeente Eindhoven, Eindhoven, 25 juni 2015.

Hemel, C.G. van, dagvoorzitter van Seminar HomeLab 2050 i.s.m. KIVI, deel 4, Utrecht, 7 april 2015.

Hemel, C.G. van, lezing over Smart Sustainable District, Utrecht CS area, Raadsinformatieavond, Utrecht, 20 mei 2015.

Hemel, C.G. van, workshop Kansen voor duurzame herontwikkeling van stationsgebieden, conferentie Samenwerken aan Smart Sustainable Cities: het Utrechtse Model, georganiseerd door Hogeschool Utrecht, Utrecht, 5 juni 2015.

Hemel, C.G. van, workshop Duurzame innovatie: De kracht van de regio, Nationale Milieudag 2015: Echt innoveren, georganiseerd door Vereniging Voor Milieuprofessionals, Utrecht, 11 juni 2015.

Hemel, C.G. van, workshop Climate Smart Cities, Climate Innovation Event, Utrecht, 17 juni 2015.

Nagel, J.P., bijdrage aan workshop Zonne-energie in Utrecht, Medewerkersdag DGMI, georganiseerd door Ministerie van I&M – DGMI, Utrecht, 30 juni 2015.

Woude, A.J. van der, Smart Sustainable District - Utrecht Central Station Area, Climate KIC Communication team meeting Utrecht, 21 april 2015.

Woude, A.J. van der, i.s.m. Utrecht Science Park, Utrecht Science Park: inspiratie voor innovatie, conferentie Samenwerken aan Smart Sustainable Cities: het Utrechtse Model, georganiseerd door Hogeschool Utrecht, Utrecht, 5 juni 2015.

Woude, A.J. van der, bijdrage aan workshop WKO- monitoring, Medewerkersdag DGMI, georganiseerd door Ministerie van I&M – DGMI, Utrecht, 30 juni 2015.

Buitenlandse bezoeken in het kader van USI

Cramer, J.M., Bezoek aan Chinese University of Hong Kong en conferentie van Hong Kong Institution of Engineers, Hong Kong.

Hemel, C.G. van, Smart Sustainable District - Utrecht CS area, Imperial College London, 27 januari 2015.

Hemel, C.G. van, Ontvangst Foundation RC/100, Rockefeller Group, Utrecht, 24 februari 2015.

Hemel, C.G. van, Smart Sustainable District - Utrecht CS area, Brussel, 11 maart 2015.

Hemel, C.G. van, J.P. Nagel, Smart Sustainable District - Utrecht CS area, IfS London, 24 april 2015.

Hemel, C.G. van, B. van der Ree, Smart Sustainable District - Utrecht CS area, London, 1 mei 2015.

Hemel, C.G. van, Werkbezoek Frankfurt i.k.v. SSD-DDU, met gemeente Utrecht, 29-30 mei 2015.

Vries, S.C. de, Bezoek aan INNOVEIT 2015 festival in Budapest, 5-7 mei 2015.

Media optredens in het kader van USI

Cramer, J.M., Gebruik Biomassa, EenVandaag, 13 januari 2015.

Cramer, J.M., Radio 1 Vroege Vogels, column over milieubeleid, 60 jaar Vroege Vogels, 31 mei 2015.

Prijzen/onderscheidingen

Vries, S.C. de., nominatie EIT Innovators Award 2015 voor het project Biogas-ETC, mei 2015.

Nevenactiviteiten

Cramer, J.M., Voorzitter van de Adviescommissie Natuurbehoud van het Prins Bernhard Cultuurfonds en tevens lid van het College van Adviseurs (met in gang van januari 2013; daarvoor per 1 september 2012 lid)

Cramer, J.M., Voorzitter van de Adviesraad Orange Goes Green (2012 – heden)

Cramer, J.M., Voorzitter van CoCoon (Conflict and Cooperation over Natural Resources) and CCMCC (Conflict and Cooperation in the Management of Climate Change) , NWO programma (2013-heden)

Cramer, J.M., Voorzitter van het ESCoNetwerk.nl (Energie Service Company netwerk) (jan. 2013 – heden)

Cramer, J.M., Voorzitter van de Plastic Soup Foundation (2013 – heden)

Cramer, J.M., Voorzitter Prinses Beatrix Spierfonds (2014- heden)

Cramer, J.M., Voorzitter van de Programmaraad Groen Gas (2012 –heden)

Cramer, J.M., Voorzitter Stichting Nudge (2011 – heden)

Cramer, J.M., Voorzitter van de Stichting d'ONS (Stichting Duurzame Ontwikkeling Nederland) (2013- heden)

Cramer, J.M., Vice voorzitter van het Friese Energiefonds (FSFE) (2014 –heden)

Cramer, J.M., Secretaris van de Raad van Toezicht van Toneelgroep Oostpool (2011-heden)

Cramer, J.M., Lid Adviescommissie 'Circulaire Economie' van de Raad voor de Leefomgeving (2014 -2015)

Cramer, J.M., Lid van het Bestuur en de Adviesraad van de Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden en Ondernemen (2010 – heden)

Cramer, J.M., Lid van de Economic Board Amsterdam (2014 – heden)

Cramer, J.M., Lid van het Maatschappelijke klankbordgroep E-waste (2011 – heden)

Cramer, J.M., Lid van de Sociaal-Wetenschappelijke Raad van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (2011-heden)

Cramer, J.M., Lid Toetsingscommissie Branche Verduurzamingsplannen Verpakkingen (2014-heden)

Hemel, C.G. van, Voorzitter Stichting Globe Nederland, sinds 2015

Hemel, C.G. van, Lid beoordelingscommissie Toekomstfonds van de gemeente Amersfoort, sinds 2015

Hemel, C.G. van, Lid beoordelingscommissie, Topsector Energie / Regeling Hernieuwbare Energie, juni 2015